

M. Zavalčić*

HRVATSKI ZAVOD ZA ZAŠTITU ZDRAVLJA I SIGURNOST NA RADU

UDK 331.45/48:614
PRIMLJENO: 23.4.2009.
PRIHVAĆENO: 15.5.2009.

SAŽETAK: U sklopu jačanja administrativnih kapaciteta tijela državne uprave i javnih ustanova u Republici Hrvatskoj u području zaštite zdravlja i sigurnosti na radu te uvažavajući mjerila Europske unije za poglavlje 19. (Socijalna politika i zapošljavanje), Vlada Republike Hrvatske odlučila je osnovati državnu instituciju koja će multidisciplinarnim pristupom objedinjavati ova područja djelatnosti. Najboljim se rješenjem pokazalo objединити djelatnosti Hrvatskog zavoda za medicinu rada i Zavoda za zaštitu na radu. Na taj se način osigurala sustavna suradnja svih stručnjaka s područja zaštite zdravlja i sigurnosti, kako na državnoj razini tako i u tvrtkama. Do kraja 2008. godine, bez obzira na napore koje su ulagali stručnjaci iz oba područja, i sigurnosti i zdravlja na radu, nedostajala je poveznica između zaštite zdravlja i sigurnosti, što se bitno odražavalo na učinkovitost rada na ovom području.

Početak 2009. godine osnovan je Zavod za zaštitu zdravlja i sigurnost na radu koji na državnoj razini objedinjuje navedene sadržaje i koji će bitno pridonositi poboljšanju kvalitete zaštite zdravlja i sigurnosti na radu. Time je prevencija profesionalnih bolesti, bolesti vezanih uz rad i ozljeda na radu dobila važno mjesto kako i dolikuje potrebama i zahtjevima koji su pred nama u vrijeme globalizacije.

Ključne riječi: sigurnost na radu, zaštita zdravlja na radu, Hrvatski zavod za zaštitu zdravlja i sigurnost na radu

UVOD

Praćenjem stanja u zaštiti zdravlja i sigurnosti na radu te praćenjem podataka o dostupnosti i učinkovitosti državne administracije u ovom području u Republici Hrvatskoj ukazala se potreba objedinjavanja funkcija Zavoda za zaštitu na radu koji je bio u sustavu ministarstva zaduženog za rad i Hrvatskog zavoda za medicinu rada koji je pod nadležnosti ministarstva zaduženog za zdravstvo. Ideje o objedinjavanju funkcija ovih dvaju zavoda, kao i jačanje administrativnih i

stručnih kapaciteta za ovo područje bilo je prepoznato i u pregovorima za otvaranje Poglavlja 19. - Socijalna politika i zapošljavanje. Tijekom tih pregovora preporučeno je osnivanje institucije koja bi na državnoj razini, administrativno i stručno, objedinila zaštitu zdravlja i sigurnost na radu kao jedinstven sustav u poboljšanju i nadzoru nad radnim uvjetima i sveukupnom zdravljem radnika. Slijedom pregovora s Europskom unijom Vlada Republike Hrvatske prihvatila je Akcijski plan za Poglavlje 19. u kojem je odlučila osnovati instituciju na državnoj razini i zbog toga pokrenula postupak izmjene zakona koji definiraju djelatnost dosadašnja dva zavoda, prvenstveno Zakona o zaštiti na radu i Zakona o zdravstvenoj zaštiti.

*Prim. dr. sc. Marija Zavalčić, Hrvatski zavod za zaštitu zdravlja i sigurnost na radu, Ul. R. Cimermana 64a, 10020 Zagreb (hzmr@hzmr.hr).

Zakonom o izmjenama i dopunama zakona o zaštiti na radu (N.N., br. 86/08.) te Zakonom o izmjenama i dopunama zakona o zdravstvenoj zaštiti (N.N., br. 117/08.) stvorene su pretpostavke za osnivanje Hrvatskog zavoda za zaštitu zdravlja i sigurnost na radu (dalje u tekstu: Zavod). Zavod je pravni sljednik Hrvatskog zavoda za medicinu rada, svrstan je u zdravstvene državne zavode, a s radom je započeo 1. siječnja 2009. godine.

Novoosnovani Zavod u potpunosti objedinjava područje zaštite zdravlja radnika i sigurnost na radu što omogućava potpuno provođenje Strategije Europske zajednice za zaštitu i sigurnost na radu za razdoblje od 2007. do 2012. godine, provođenje Globalnog akcijskog plana o zaštiti zdravlja radnika koji je u svibnju 2007. godine, za razdoblje od 2008. do 2017. godine, prihvatila Svjetska zdravstvena organizacija te provođenje Nacionalnog programa zaštite na radu koji je Vlada Republike Hrvatske prihvatila na svojoj sjednici održanoj 19. prosinca 2008. godine.

ZAŠTO NOVI ZAVOD ZA ZAŠTITU I SIGURNOST NA RADU

Svjesni činjenice da ni Hrvatski zavod za medicinu rada, niti Zavod za zaštitu na radu ne mogu dosadašnjim administrativnim kapacitetima i u prostorima u kojima su smješteni uspješno provoditi zadaće iz svojih nadležnosti, Ministarstvo zaduženo za zdravstvo zajedno je s Hrvatskim zavodom za medicinu rada (HZMR) u sklopu Matra projekta početkom rujna 2007. godine i tijekom ožujka i travnja 2008. godine organizirao radionice čiji su ciljevi bile rasprava o potrebi jačanja svih sudionika u području zaštite zdravlja i zaštite na radu. Sudionici radionice bili su predstavnici državnih tijela, visokoškolskih ustanova, poslodavaca, radnika i udruga stručnjaka zaštite na radu te predstavnici institucija iz Nizozemske koji su bili nosioci projekta s Hrvatskim zavodom za medicinu rada.

Na radionici su svi sudionici zaključili da je u Republici Hrvatskoj nužna uspostava ustanove u području zaštite zdravlja i sigurnosti na radu, što

je kasnije potvrđeno Akcijskim planom Vlade RH za Poglavlje 19. te Nacionalnim programom zaštite na radu.

Razlozi potrebe jačanja kapaciteta na ovom području i osnivanja Zavoda jesu ovi:

- potreba objedinjavanja zadaća i funkcija zaštite zdravlja i sigurnosti na radu sukladno praksi u Europskoj uniji,
- potreba sustavnog informiranja i povezivanja svih sudionika u zaštiti zdravlja na radu: poslodavca, radnika, upravnih tijela, ustanova zdravstvenog i mirovinskog osiguranja, obrazovnih ustanova, ustanova zaštite na radu i medicine rada,
- potreba osnaživanja izvršitelja u području medicine rada i sigurnosti na radu,
- potreba izgrađivanja sustava kvalitete u području zaštite zdravlja i sigurnosti na radu,
- potreba racionalizacije i svrsishodnije primjene sredstava i ljudskih potencijala,
- poticanje što boljeg provođenja zakonskih propisa u području zaštite zdravlja i sigurnosti na radu,
- poticanje prepoznavanja, praćenja i nadziranja svih problema vezanih za zaštitu zdravlja na radu,
- registriranje i praćenje profesionalnih rizika i njihovih posljedica,
- izrada programa sustavne prevencije i sanacije
- izrada programa trajne edukacije specijalista medicine rada i stručnjaka zaštite na radu.

STRATEŠKI CILJEVI ZAVODA I AKTIVNOSTI ZA NJIHOVO OSTVARIVANJE

U skladu s Okvirnom direktivom EU (*Council Directive 89/391/EEC of 12 June 1989 on the introduction of measures to encourage improvements in the safety and health of workers at work*), Konvencijom 155 Međunarodne organizacije rada (*Convention concerning Occupational Sa-*

fety and Health and the Working Environment), Strategijom za zaštitu zdravlja i sigurnost na radu EU za razdoblje 2007. – 2012. godine (*Community strategy 2007-2012 on health and safety at work*) te međunarodnim i europskim stajalištima i iskustvima oblikovani su strateški ciljevi Zavoda i aktivnosti koje se moraju provoditi da bi ti ciljevi bili dostignuti. Osnivanje Zavoda i njegovi zadaci dio su Akcijskog plana za Poglavlje 19., prihvaćenog od Vlade RH u kolovozu 2007. godine, i prijedloga Nacionalnog programa za zaštitu na radu.

Strateški ciljevi Zavoda i aktivnosti za njihovo ostvarivanje:

- a) **Stvaranje zdravih radnih uvjeta, usklađivanje zahtjeva radnog mjesta i radne sposobnosti radnika.** Aktivnosti na nacionalnoj razini za postizanje ovog cilja su: vođenje registara, uspostava i razvijanje baza podataka potrebnih i korisnih u zaštiti zdravlja radnika, analiza prikupljenih podataka, primijenjena istraživanja u području zaštite zdravlja na radu, standardizacija stručnih postupaka u području medicine rada, sigurnosti na radu i stručnom nadzoru, razvijanje stručnih smjernica i izrada naputaka za postupanje za sve sudionike u zaštiti zdravlja na radu, izrada stručnih mišljenja i vještačenja
- b) **Potpora i pomoć državnim tijelima i institucijama.** Aktivnosti za postizanje ovog cilja su stručni prijedlozi i mišljenja pri izradi: nacrti zakonskih akata zbog usklađivanja s EU direktivama i preporukama, mjera specifične zdravstvene zaštite, doktrina i standarda u provođenju zaštite zdravlja i sigurnosti na radu.
- c) **Izobrazba i informiranje svih sudionika u sustavu zaštite zdravlja i sigurnosti na radu.** Aktivnosti za postizanje ovog cilja su: kontinuirano stručno usavršavanje svih stručnjaka u djelatnosti zaštite zdravlja i sigurnosti na radu, informiranje svih stručnjaka iz područja zaštite zdravlja i sigurnosti na radu, socijalnih partnera i šire javnosti putem izvješća, publikacija i internetske stranice, promotivne akcije u području zaštite zdravlja i sigurnosti

na radu, suradnja s domaćim i međunarodnim institucijama u području zaštite zdravlja i sigurnosti na radu, uključujući i aktivnosti Žarišnog centra Europske agencije za zaštitu zdravlja na radu.

Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi i Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva osigurali su financiranje Zavoda iz državnog proračuna. U Zavodu su tijekom prva tri mjeseca 2009. godine zaposleni stručnjaci – liječnici, stručnjaci zaštite na radu, informatičar te administrativno osoblje. Ovi će stručnjaci, radeći multidisciplinarno, na najbolji način izvršavati sve zadaće propisane zakonodavstvom Republike Hrvatske te sukladno dobroj europskoj praksi iz područja i zdravlja i sigurnosti na radu.

Većinu opreme za rad medicinskog osoblja i stručnjaka zaštite na radu i nadzor Zavod je osigurao preko IPA projekta – komponenta I - jačanje administrativnih kapaciteta. Nositelj projekta je Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva (MINGORP), Ministarstvo zdravstva je partner u projektu, a korisnici projekta su Zavod, Odjel zaštite na radu u MINGORP-u, Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje zaštite zdravlja na radu i Državni inspektorat.

Nadležnosti ministarstava

Djelatnost Zavoda je, prema Zakonu o zdravstvenoj zaštiti, u nadležnosti Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi, a nadzor nad njegovim radom obavljaju i ministarstvo zaduženo za rad i ministarstvo zaduženo za zdravstvo, svako iz svojeg djelokruga nadležnosti. Dok je u ministarstvu zaduženom za rad organiziran Odjel za zaštitu na radu sa pet zaposlenih stručnjaka, u ministarstvu zaduženom za zdravstvo ne postoji odgovarajuća organizacijska jedinica zadužena isključivo za zdravlje na radu, već je ta nadležnost u sklopu djelatnosti Uprave za medicinske poslove, unutar Službe zdravstvene zaštite, Odjela za izvanbolničku zdravstvenu zaštitu. Ministarstva zadužena za zdravstvo i rad odredila su točne nadležnosti svojih odjela u području ukupne zaštite zdravlja na radu i dio djelatnosti Zavoda koji pojedino ministarstvo nadzire.

Financiranje i djelatnost Zavoda

Financiranje Zavoda će, prema Nacionalnom programu zaštite na radu, biti stabilno i kontinuirano iz državnog proračuna te iz samostalnih izvora. Iz državnog proračuna plaćat će se dio djelatnosti propisan Zakonom o zdravstvenoj zaštiti (N.N., br. 150/08.) koji iz područja zaštite zdravlja obuhvaća:

- provođenje statističkih istraživanja iz područja medicine rada,
- planiranje, predlaganje i provođenje mjera za očuvanje i unapređenje zdravlja radnika te organizirano provodi specifičnu zdravstvenu zaštitu u cilju preventive,
- oblikovanje doktrine, standarda i metoda rada pri ocjenjivanju zdravstvene sposobnosti i praćenju zdravstvenog stanja radnika,
- davanje mišljenja na predložene mjere za očuvanje i unapređenje zdravlja športaša i sportske populacije,
- vođenje registra profesionalnih bolesti te praćenje i proučavanje uzroka ozljeda na radu,
- sudjelovanje u predlaganju programa mjera zdravstvene zaštite i nomenklature dijagnostičkih i terapijskih postupaka vezano uz specifičnu zdravstvenu zaštitu radnika,
- sudjelovanje u dopunskom stručnom osposobljavanju radnika iz područja medicine rada,
- obavljanje vještačenja u slučaju profesionalne bolesti i ocjene radne sposobnosti,
- provođenje drugostupanjskog postupka prema posebnim propisima,
- obavljanje i ostalih poslova u djelatnosti medicine rada sukladno posebnim propisima.

Iz državnog proračuna plaćat će se dio djelatnosti propisan Zakonom o zdravstvenoj zaštiti koji iz područja praćenja stanja i unapređenja sigurnosti na radu obuhvaća:

- praćenje stanja sigurnosti na radu, istraživanje rizika glede ozljeda na radu i profesionalnih bolesti i provedbu statističkih istraživanja,
- utvrđivanje mjerila i postupaka u vezi organizacije rada prilagođene radnicima,

- vođenje registara radnika izloženih pojedinim štetnostima, opasnostima i naporima u slučajevima kada to nalažu propisi iz područja sigurnosti na radu,
- planiranje, predlaganje i provođenje mjera za očuvanje i unapređenje sigurnosti radnika,
- oblikovanje doktrine, standarda i metoda rada pri ocjenjivanju uvjeta rada,
- izradu metoda ispitivanja te modela za rješavanje problema u vezi sa zaštitom na radu na temelju podataka dobivenih praćenjem zdravlja i sigurnosti na radu,
- izradu stručnih mišljenja iz područja sigurnosti na radu,
- pružanje stručne pomoći udrugama poslodavaca, sindikatima, ustanovama, trgovačkim društvima i fizičkim osobama ovlaštenim za obavljanje poslova zaštite zdravlja i sigurnosti na radu kao i upravnim tijelima glede podataka iz svojeg djelokruga, kao i vještačenja iz svojeg djelokruga,
- provođenje preventivnih akcija i savjetovanja iz područja sigurnosti na radu.
- sudjelovanje u dopunskom stručnom osposobljavanju stručnjaka zaštite na radu,

Zavod se dijelom financira i iz sredstava Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje zaštite zdravlja na radu u dijelu koji je propisan Zakonom o zdravstvenom osiguranju zaštite zdravlja na radu.

Iskustva zemalja Europske unije ukazuju da je uspostavljanje i trajno funkcioniranje ovakvih vrsta ustanova bilo moguće isključivo osiguravanjem stabilnog financiranja države. Budući da su djelatnosti Zavoda u nadležnosti oba ministarstva, godišnji planovi će biti usuglašavani sa oba ministarstva koja će dobivati i godišnja izvješća.

Organizacijska struktura Zavoda

Organizacijska struktura Zavoda obuhvaća osnovne ustrojstvene jedinice – službe, a razvojem institucije mogu se uspostaviti i manje organizacijske jedinice – odjeli i odsjeci te znanstvena jedinica, a sve ovisno o potrebama društva

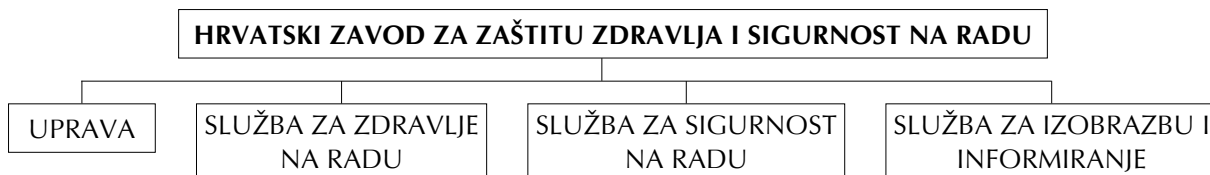
i gospodarstva. Zato je u aktima Zavoda predviđena mogućnost tog daljnjeg organizacijskog širenja. Ustrojstvene jedinice su postavljene na načelu multidisciplinarnosti kako bi se omogu-

ćilo zajedničko djelovanje svih stručnjaka za zaštitu zdravlja i sigurnost na radu. Organizacijska struktura Zavoda i njegovih službi prikazana je na slikama 1-5.

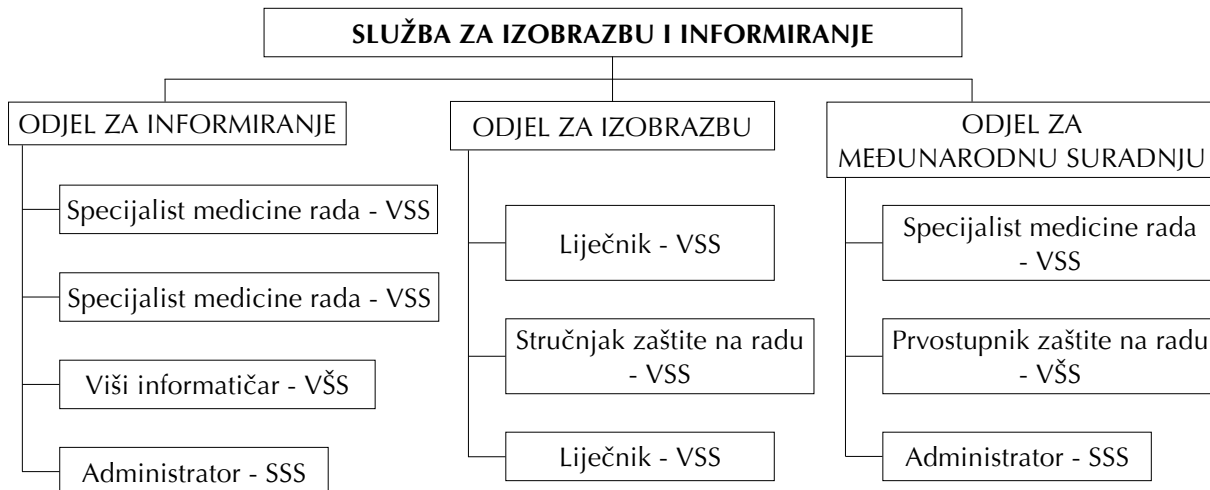
Tablica 1. Organizacija Zavoda

Table 1. Organization of the Institute

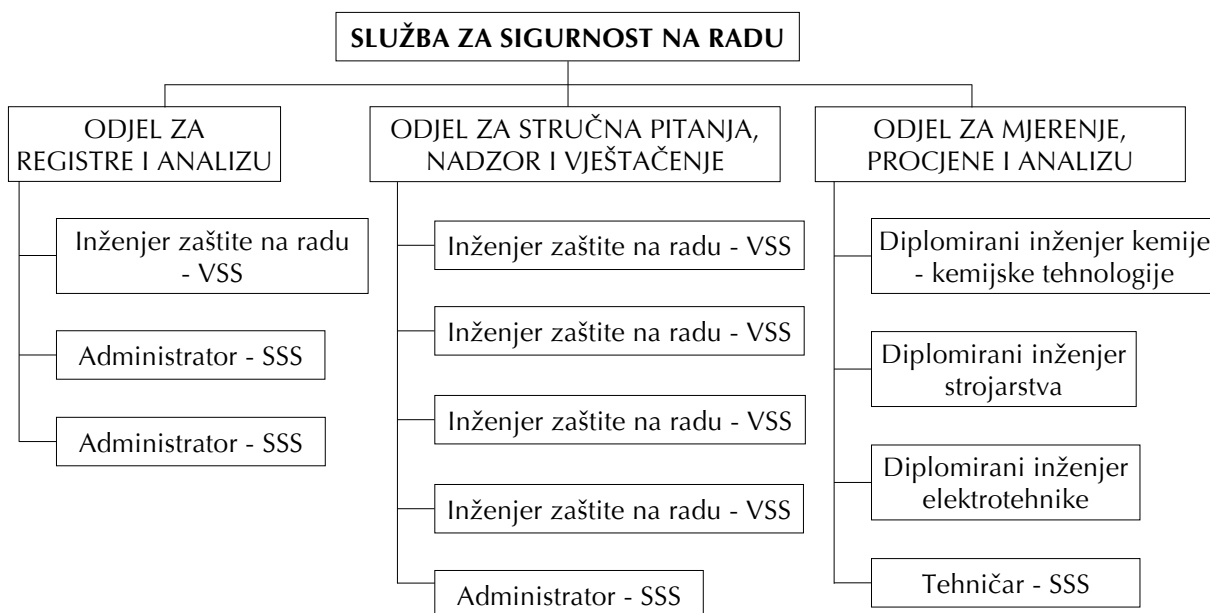
Služba	Osnovni zadaci	Osoblje
Služba za zdravlje na radu	- Registri i baze podataka vezane za utvrđivanje i praćenje zdravstvenog stanja radnika - Statistička analiza podataka - Godišnja izvješća	- Specijalisti medicine rada - Medicinska sestra - Toksikolog - Epidemiolog - Specijalist javnog zdravstva - Psiholog - Stručnjaci (VSS) iz područja sigurnosti na radu i tehničkih znanosti
	- Stručna mišljenja i vještačenja	
	- Registar službi medicine rada - Stručni nadzor službi medicine rada	
	- Dijagnostika i praćenje zdravstvenog stanja	
	- Sudjelovanje u izobrazbi, standardizaciji i informiranju	
Služba za sigurnost na radu	- Registri i baze podataka vezane za utvrđivanje i praćenje izloženosti radnika različitim opasnostima, štetnostima i naporima na radu - Statistička analiza podataka - Godišnja izvješća	- Stručnjaci (VSS) iz područja sigurnosti na radu i tehničkih znanosti - Specijalisti medicine rada
	- Stručna mišljenja i vještačenja	
	- Registar ovlaštenih ustanova i stručnjaka za zaštitu na radu - Stručni nadzor	
	- Stručni poslovi	
	- Sudjelovanje u izobrazbi, standardizaciji i informiranju	
Služba za izobrazbu i informiranje	- Informiranje svih stručnjaka, socijalnih partnera i javnosti putem internetske stranice, godišnjih i tematskih izvješća, različitih publikacija - Smjernice dobre prakse za kompletno područje zaštite zdravlja i sigurnost na radu - Standardizacija stručnih postupaka u području zaštite zdravlja i sigurnosti na radu - Standardizacija postupaka za stručni nadzor - Primijenjena istraživanja u području zaštite zdravlja i sigurnosti na radu - Kontinuirano usavršavanje svih stručnjaka u području zaštite zdravlja i sigurnosti na radu - Nacionalni žarišni centar Europske agencije za zaštitu zdravlja i sigurnost na radu - Suradnja na izradi i usklađivanju zakonodavstva s EU - Suradnja s domaćim i međunarodnim ustanovama - Suradnja sa socijalnim partnerima	- Specijalisti medicine rada - Stručnjaci (VSS) iz područja sigurnosti na radu i tehničkih znanosti - Informatičari - Prevoditelj

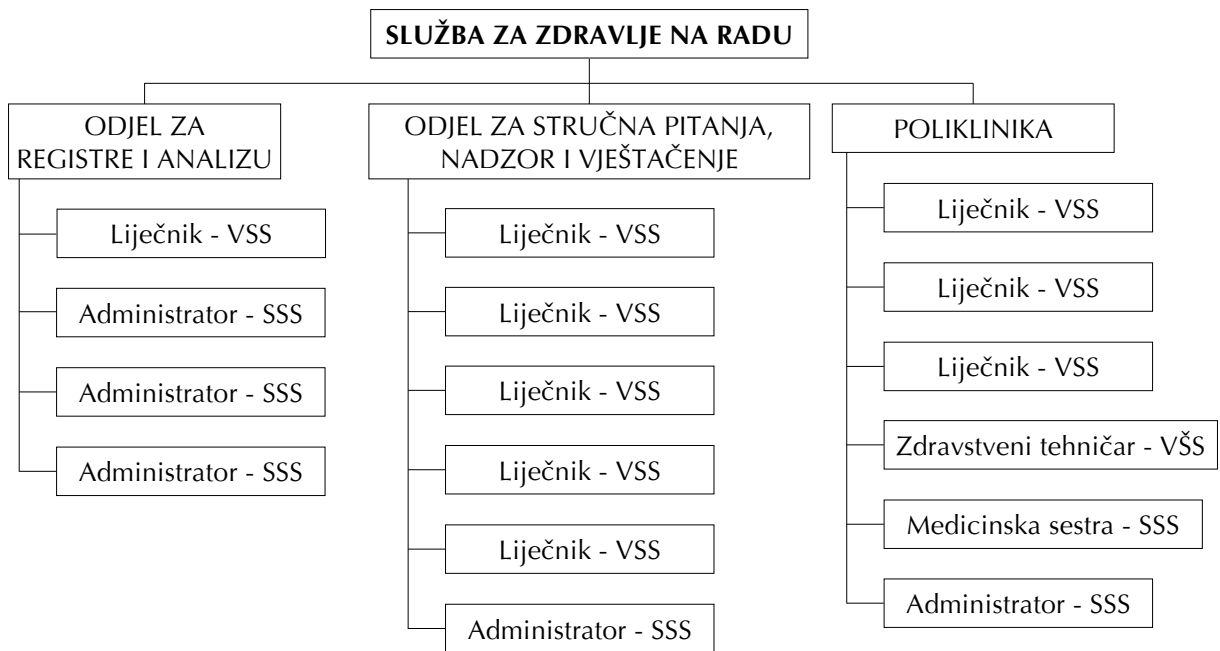
Slika 1. Organizacijska struktura Zavoda
 Figure 1. Organizational structure of the Institute

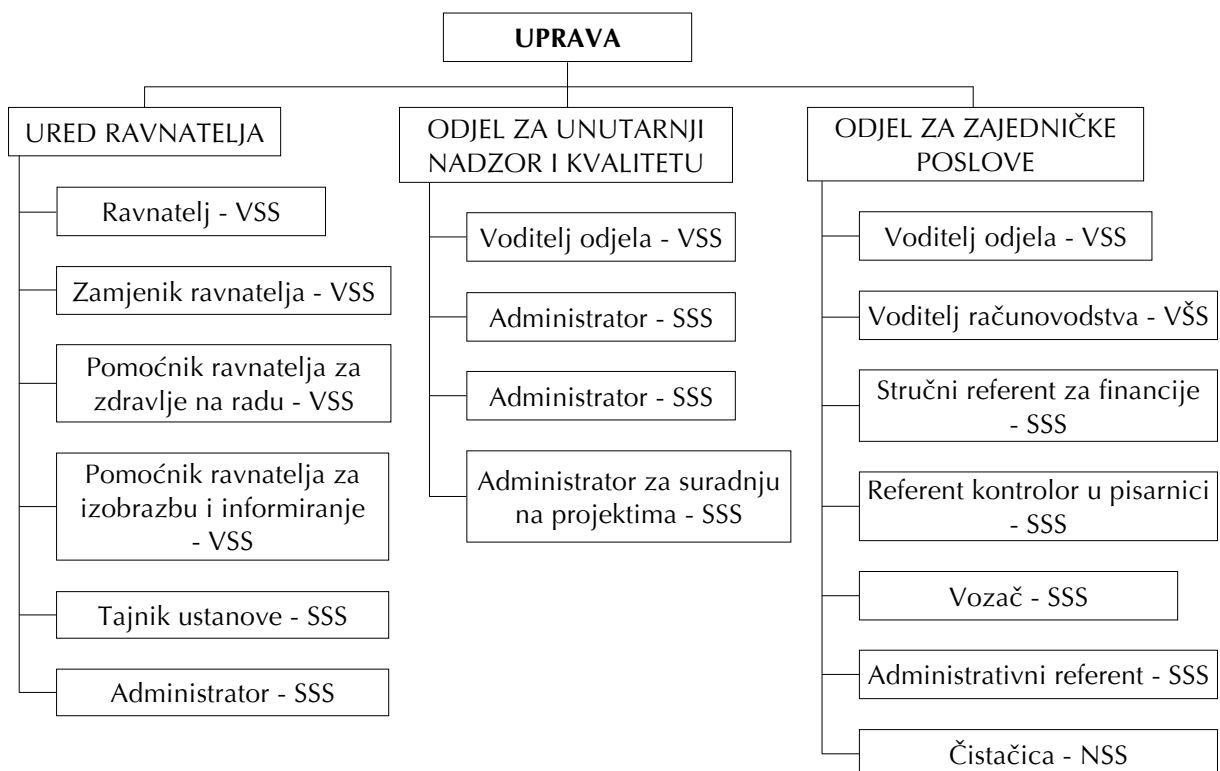
Slika 2. Služba za izobrazbu i informiranje
 Figure 2. Education and Information Service

Slika 3. Služba za sigurnost na radu
 Figure 3. Workplace Safety Service

Slika 4. Služba za zdravlje na radu
Figure 4. Workplace Health Service

Slika 5. Uprava Zavoda
Figure 5. Management of the Institute

ZAKLJUČAK

Republika Hrvatska će, kao i većina zemalja Europske unije, imati zajedničku državnu instituciju, u kojoj će objediniti djelatnost sigurnosti i zaštite na radu i sveukupnog zdravlja radnika. Osnivanje nove institucije bitno će unaprijediti sigurnost na radu i pridonijeti smanjivanju ozljeđa na radu i profesionalnih bolesti u Republici Hrvatskoj.

Da bi se postigla potpuna suradnja različitih stručnjaka unutar Zavoda, aktivnosti Zavoda se moraju obavljati, osim unutar navedenih organizacijskih jedinica, i među tim jedinicama. Ovakav umreženi način rada postiže se metodom, koja služi za provedbu projekata, a uključuje u pojedine zadatke stručnjake iz različitih službi. Tako se pojedine aktivnosti, kao što je npr. izrada smjernica dobre prakse, protežu kroz različite

odjele te osiguravaju potrebnu suradnju različitih stručnjaka i multidisciplinarnost nužnu u zaštiti zdravlja radnika.

LITERATURA

Akcijski plan za Poglavlje 19., Vlada RH, Zagreb, 2007.

Community strategy 2007-2012 on health and safety at work

Nacionalni program zaštite na radu, Vlada RH, Zagreb, 2008.

Zakon o zaštiti na radu, N.N., br. 59/96., 94/96., 114/03. i 86/08.

Zakon o zdravstvenoj zaštiti, N.N., br. 111/03., N.N., 85/06. i 117/08.

CROATIAN INSTITUTE FOR HEALTH PROTECTION AND SAFETY AT WORK

SUMMARY: As part of the initiative to strengthen the administrative capacities of the organs of government administration and public institutions in the Republic of Croatia in the field of health protection and workplace safety, and in keeping with the EU standards regarding Chapter 19 (Social Policy and Employment), the Government of the Republic of Croatia decided to found a government institution of a multidisciplinary profile which would incorporate these fields of activity. The optimal solution was to integrate activities of the Croatian Institute of Occupational Health and those of the Institute for Safety at Work. This ensured the systematic cooperation between all experts in the field of health protection and safety, both at State Government level and in companies. By the end of 2008, regardless of the efforts put in by experts in the two fields – health and safety at work – a connection between health protection and safety was still missing, which greatly influenced effectiveness in this field.

The Croatian Institute for Health Protection and Safety at Work was founded at the beginning of 2009. It functions at government level and unites the aforementioned fields of activity, which greatly improves the quality of health protection and safety at work. In this way the prevention of occupational illnesses and work-related illnesses and injuries has finally been recognized as important, as befits the needs and requirements put before us in the age of globalization.

Key words: *safety at work, health protection at work, The Croatian Institute for Health Protection and Safety at Work*

Professional paper

Received: 2009-04-23

Accepted: 2009- 05-15